

Ulla Moilanen, Janna Jokela, Jenni Siltainsuu, Ilari Aalto,
Andreas Koivisto, Sami Viljanmaa & Jari Näränen

Yleisökaivauksen suunnittelun ja toteutuksen hyvät käytännöt

God praxis vid planering och genomförande av publika utgrävningar

Redan i kring tjugo års tid har det organiserats publika utgrävningar i Finland, men angående deras roll i den finska arkeologin har det inte diskuterats i någon större utsträckning. Gemensamma riktlinjer för de publika utgrävningsprojektens praktiska aspekter har hittills saknats, inte heller har det funderats vidare kring de etiska frågorna som berör särskilt publika utgrävningar. Dessa ärenden behandlades i seminarier som arrangerades i Tammerfors och Åbo åren 2018 och 2019, därtill utfördes en enkätförfrågan till organisatörer av publika utgrävningar. Utgående från seminariediskussionerna och enkätsvaren sammanställs i denna artikel hurudan praxis som visat sig fungerande vid planering och genomförande av publika utgrävningsprojekt.

Johdanto

Pirkanmaan maakuntamuseo järjesti huhtikuussa 2018 Tampereella työpajan yleisökaivauksista osana Pirkkalan Turssiannotkon yleisö- ja koululaiskaivausprojektia. Työpajan tavoitteena oli keskustella yleisökaivausten asemasta suomalaisessa arkeologiassa sekä hyväksi havaituista toimintatavoista niin yleisökaivaushankkeita suunniteltaessa kuin toteutettaessakin. Tapahtumassa oli mukana 17 henkilöä, joista suurimmalla osalla oli omakohtaista kokemusta yleisökaivausten järjestämisestä ja vetämisestä. Osallistujat täyttivät keskustelun tueksi etukäteiskyselyn, johon työpajaosallistujien lisäksi vastasi seitsemän muuta yleisökaivauksista kokemusta

hankkinutta arkeologia. Toukokuussa 2019 keskustelu sai jatkoa, kun Turussa Aboa Vetus & Ars Nova -museossa järjestettiin yleisöarkeologian iltapäivä osana museon arkeologisen näkökulman uudistamiseen liittyvää Museovisio-hanketta. Tähän keskustelutilaisuuteen osallistui 14 henkilöä, ja nyt keskustelussa pohdittiin erityisesti sitä, voisiko yleisöarkeologiaa kehittää vielä enemmän kansalaistieteen suuntaan.

Tämä artikkeli pohjautuu edellä mainituissa työpajoissa käytyihin keskusteluihin sekä verkkolomakkeella arkeologeilta kerättyyn kyselyaineistoon. Artikkelin tavoitteena on koota yhteen arkeologian alalla jo toteutettua yleisökaivaustoimintaa, siitä saatuja kokemuksia ja hyviä käytänteitä sekä yleisökaivauksiin yleisesti liittyviä eettisiä seikkoja.

Yleisökaivaukset ja yhteisö-/yleisöarkeologia ovat suhteellisen uusi ilmiö suomalaisessa arkeologiassa, joten myös termistö ja käsitteistö ovat vielä vakiintumattomia. Tällä hetkellä Tieteen termipankki suosittelee käytettäväksi termiä *yhteisöarkeologia* puhuttaessa tutkimusprojekteista, joita asiantuntijat toteuttavat yhdessä erilaisten kansalaisryhmien kanssa (Tieteen termipankki 2019). Termi on suora käännös englannin *community archaeology* -käsitteestä. Esimerkiksi Aboa Vetus & Ars Novassa on jo pitkään tarkoituksella käytetty termiä *yleisöarkeologia*, joka vastaa englannin *public archaeology* tai ruotsin *publik arkeologi* -käsitteitä. Termeillä on selvä merkitysero: yleisöarkeologian voi nähdä kattavan arkeologian koko yhteiskunnassa sekä suurelle yleisölle tehtävän arkeologian laajemmassa mittakaavassa. Yhteisöarkeologiassa toiminta puolestaan kohdennetaan rajatummalle yleisölle, jolla on usein samanlainen ja yhdenmukainen tausta toistensa kanssa (vrt. Enqvist 2016: 60, 111; Marshall 2002; Matsuda 2004; Ruohonen 2017; Schadla-Hall 1999; Simpson 2008; Svanberg & Wahlgren 2007). Tästä syystä suositamme yleisellä tasolla arkeologisesta yleisötyöstä puhuttaessa käyttämään termiä yleisöarkeologia, silloin kun toimintaa ei erityisesti kohdenneta tarkkaan rajatulle yhteisölle. Muita arkeologiseen yleisötyöhön liittyviä termejä ovat esimerkiksi *yhteisöllinen tai osallistava arkeologia* (Moilanen & Närväinen 2018) sekä *arkeologiapedagogiikka* (Ruohonen 2017), joka painottaa yleisöarkeologiaa opetuksen, oppimisen sekä tiedon omaksumisen välineenä. Koululaiskaivausten yhteydessä on käytetty myös termiä *koululaisarkeologia* (Autere et al. 2018).

Suurelle yleisölle suunnattuja kaivauksia on järjestetty Suomessa 1990-luvulta alkaen (Leskinen & Pesonen 2008: 33–34), ja ne ovat 2000-luvulla vakiintuneet uudenlaiseksi tavaksi tehdä arkeologista kenttätöitä ja tutkimusta Suomessa. Tässä

artikkelissa arkeologisella yleisökaivauksella tarkoitetaan kaivausta, jolla henkilö pääsee osallistumaan tutkimustyöhön vapaaehtoisesti, ilman arkeologin koulutusta, eikä työstä makseta palkkaa.

Julkaisut suomalaisista yleisökaivauksista ovat viime vuosina ilahduttavasti lisääntyneet. Toteutuneista hankkeista on kirjoitettu esimerkiksi Varhainen Turku -projektin (Majantie & Ikäheimo 2007; Pihlman & Muhonen 2007; Majantie 2010; Pihlman 2010), Laitilan Vainionmäen yleisökaivausten (Mikkola 2010), Kruunupyyn hospitaalin yleisökaivausten (Aalto 2011; Laine & Aalto 2011), Euran Kauttuan yleisökaivausten (Koivisto 2015), Yli-Iin Kierikin yleisökaivausten (Viljanmaa 2015), Kangasniemen yleisö- ja koululaiskaivausten (Moilanen & Närväinen 2018), Kontiolahden koululaiskaivausten (Autere et al. 2018) sekä Tursiannotkon yleisö- ja koululaiskaivausten (Moilanen 2018) puitteissa. Mankbyn keskiaikaisen kylätontin yleisökaivausten pohjalta on lisäksi tutkittu yleisön ja arkeologien kohtaamista kaivauksella (Siltainsuu 2012a; Siltainsuu 2012b). Kansainvälisiä julkaisuja suomalaisista yleisökaivauksista on kirjoitettu vasta vähän, poikkeuksena Inarin II maailmansodan aikaisen sotilassairaalan tutkimushankkeen yhteydessä tehty yleisötyö (Banks et al. 2018) sekä Taavetti Lukkarisen hirttopaikan tutkimus Oulussa (Ikäheimo & Äikäs 2018).

Yleisökaivausten yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tavoitteet

Yleisökaivauksilla voidaan nähdä olevan erilaisia positiivisia yhteisöllisiä ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Nämä hyödyt voidaan työpajoissa käydyn keskustelun ja verkkokyselyn perusteella jakaa lyhyellä ja pitkällä aikavälillä näkyviin sekä paikallisiin ja laajempiin vaikutuksiin.

Yleisökaivaus on moniaistinen oppimisympäristö (Siltainsuu 2013), jonka avulla henkilö voi saada konkreettisen kokemuksen menneisyydestä ja arkeologisesta tutkimusprosessista. Tähän liittyy myös elämyksellisyys ja autenttisuuden kokemus, joita monet osallistujat yleisökaivaukselta hakevat. Tästä syystä aidon arkeologisen kohteen kaivaminen innostaa yleisöä eri tavalla kuin ”hiekkalaatikkokaivaukset”, joissa esineitä on piilotettu löydettäväksi.

Lyhyellä aikavälillä yleisökaivaukset lisäävät kiinnostusta arkeologiaan ja lähiseudun paikallishistoriaan. Parhaassa tapauksessa kaivauksille osallistujat löytävät kotiseudustaan uusia merkityksiä ja pystyvät paremmin asettamaan itsensä osaksi paikalla eläneiden ihmisten jatkumoa (Svanberg & Wahlgren 2007: 63–66). Systemaattista pitkän aikavälin seurantaa yleisökaivausten vaikutuksista ei ole tehty, mutta joidenkin kyselyvastauksissa annettujen esimerkkien mukaan yleisökaivaustoiminta on osaltaan auttanut ihmisiä juurtumaan paikkakunnalle. Myös yleisökaivaustoiminnan jatkuvuus on nähty erityisen tärkeänä pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamisessa. Esimerkiksi Kierikkikeskuksen järjestämät yleisökaivaukset ovat vuonna 2019 jatkuneet neljäntoista kesän ajan, ja Kierikissä on huomattu, että monet osallistujat palaavat kaivauksille uudelleen vuosi toisensa jälkeen. Saman kohteen pitkään jatkuvat tutkimukset vaikuttavat luonnollisesti myös tieteellisiin tuloksiin. Kierikinkankaan kivikautisesta asuinpaikasta on tutkittu yleisökaivauksilla jo yli 700 neliometriä, ja tästä osasta asuinpaikkaa on saatu muodostettua varsin kattava kokonaiskäsitys. Samalla on kerätty poikkeuksellisen laaja yhdenmukaisesti dokumentoitu tutkimusaineisto.

Vaikka uuden oppiminen ja arkeologisten löytöjen tekeminen on monelle yleisökaivajalle tärkeä syy osallistua kaivauksiin, osallistujat kokevat

saavansa hankkeista myös muuta hyötyä. Esimerkiksi Aboa Vetustis & Ars Nova -museolla koko kesäkaudet 2018 ja 2019 kaivauksissa auttaneet vapaaehtoiset kokivat sosiaaliset syyt tärkeänä kannustimena kaivauksiin osallistumiselle: vapaaehtoisista oli muodostunut tiivis ryhmä, ja mukava ajanvietto samoista asioista kiinnostuneessa seurassa koettiin tärkeäksi. Sama ryhmä koki yleisökaivauksiin osallistumisen olevan myös hyvää hyötyliikuntaa ja terveellistä vastapainoa toimistotyölle. Kaivajan näkökulmasta yleisökaivaus edistää siis psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia samalla, kun yleisökaivajien panos on avuksi arkeologisessa tutkimuksessa (Kuva 1). Yleisökaivauksen psyykkistä hyvinvointia tukevia ominaisuuksia on hyödynnetty onnistuneesti esimerkiksi englantilaisessa *Past in Mind* -mielenterveyskuntoutushankkeessa, jossa kuntoutujat osallistuivat arkeologisen tutkimuksen eri vaiheisiin (Lack 2014).

Yleisökaivaukset ja niistä saatava tieto on mahdollista linkittää myös laajempiin yhteiskunnallisiin tavoitteisiin esimerkiksi kasvatuksen tai matkailun puitteissa. Yleisökaivaus voi olla siten hyvää PR-toimintaa myös rahoittajalle tai muulle kolmannelle taholle, joiden kuitenkin tulee olla omasta puolestaan aktiivisia ja vastaanottavaisia halutessaan hyödyntää yleisökaivausten tuloksia. Kaivaukselta saatavan tiedon soveltaminen kolmannen tahon toiminnassa ei ole arkeologin tehtävä, joskin arkeologit voivat toimia aktiivisesti tällaisten hankkeiden käynnistämisessä ja yhteistyökumppanien kiinnostuksen herättämisessä. Hyvänä esimerkkinä voidaan pitää Euran kuntaa, joka on aktiivisesti pyrkinyt hyödyntämään alueen arkeologisia tutkimustuloksia osana kunnan omaa strategiaa. Eurassa esihistoria nähdään kuntalaisten hyvinvointia ja koko alueen vetovoimaa lisäävänä tekijänä (Wahlqvist 2018).

Kyselyvastausten ja keskustelujen perusteella koettiin mahdollisesti aiheelliseksi laatia yleisökaivaushankkeen alussa perusteellinen popularisointisuunnitelma. Siihen voi kirjata *yleisöt*, jotka hankkeessa pyritään tavoittamaan (koululaiset, paikalliset asukkaat, metallinetsinharrastajat jne.) sekä *menetelmät* kohderyhmien tavoittamiseksi. Ylös kannattaa kirjata myös *tavoitteet*, joita hankkeella pyritään saavuttamaan. On hyvä huomata, että kaivauksella voi samaan aikaan olla sekä tieteellisiä että yleisöarkeologisia tavoitteita – yleisökaivauksen tulee lähtökohtaisesti tuottaa lisäarvoa sekä arkeologiselle tutkimukselle että siihen osallistuvalla yleisölle. Puutteellinen suunnittelu voi johtaa joko epäonnistumiseen tieteellisten

tavoitteiden saavuttamisessa tai kaivajien huonoon kokemukseen. Onnistuneen hankkeen kannalta tavoitteiden tulee olla realistisia ja toteutettavissa.

Toisaalta kyselyvastauksissa pohdittiin myös, keitä yleisökaivauksella todellisuudessa tavoitetaan. Jos kaivauksilla on jokin ennalta rajattu kohderyhmä, minkälaisia seuraamuksia kohdentamisesta tai kohdentumisesta mahdollisesti on? Jääkö joku tietty yleisöryhmä kokonaan yleisökaivausten ulkopuolelle? Voiko kohdentaminen tai kaivauksen maksullisuus syrjiä jotakin ryhmää? Näiden asioiden pohtiminen sekä kohderyhmän rajaaminen ja valitseminen jo kaivauksen suunnitteluvaiheessa voi helpottaa yleisökaivaushankkeen toteuttamista. Suomesta on jo hyviä koke-

Kuva 1. Vapaaehtoisia Aboa Vetus & Ars Novan arkeologisella kaivauksella. Yleisökaivaukset voivat edistää myös psyykkistä hyvinvointia. Kuva: Jari Nieminen/Aboa Vetus & Ars Nova.

muksia esimerkiksi näkö- ja kuulovam-
maisten osallistumisesta yleisökaivauksille
(Knuutinen et al. 2016: 6; Aalto & Mattila
2019: 57).

Yleisesti ottaen yleisökaivaukset
nähdään hyvänä arkeologian popularisoin-
tikeinona, jonka avulla vaikutetaan koko
tieteenalan tulevaisuuteen. Arkeologian
entistä myönteisemmän julkisuuskuva-
rakentuminen on kuitenkin pitkä pro-
sessi, joka vaatii eri tahojen yhteistoi-
mintaa ja jossa yksittäisen yleisökaivaus-
sen vaikutus voi jäädä pieneksi. Mistä
tahansa tutkimuksesta viestiminen lisää
suuren yleisön tietoa arkeologiasta ja men-
neisyydestä. Esimerkiksi Wickholmin (2007:
28) mukaan media tarttuu innokkaasti juuri
yleisökaivauksiin. Tällaisessa tapauksessa
kaivauksesta tiedottaminen ja uutisointi
tavoittavat kaivaukselle osallistujien lisäksi
laajemman yleisön. On myös esitetty, että
muista arkeologisista tutkimushankkeista
poiketen yleisökaivauksissa sekä yleisön
että median huomio kiinnittyy varsinaise-
en arkeologiseen tutkimusprosessiin,
joka jää usein mediassa kaivauslöytöjen
varjoon (Holtorf 2016: 46–50).

Yleisökaivauksen tieteelliset tavoitteet ja eettiset kysymykset

Kyselyvastausten perusteella vaikuttaa
siltä, että joidenkin arkeologien mukaan
yleisökaivausta ei voi verrata tavanomai-
seen tutkimukseen. Tämän näkemyksen
mukaan yleisökaivaus on lähinnä näytös-
luontoinen tapahtuma, jossa suuri yleisö
pääsee kokeilemaan arkeologin työtä. Toi-
saalta osa kyselyyn vastanneista arkeolo-
geista esitti, etteivät yleisökaivaukset eroa
tavallisista tutkimuskaivauksista.

Kuitenkin yleisökaivauksen arkeo-
logiset tavoitteet yleensä poikkeavat pe-
rinteisen arkeologisen kaivauksen tavoitteista.
Myös suunnitteluun, kysymyksenasetteluun,
kohteen sekä menetelmien ja jopa hen-

kilökunnan valintaan on kiinnitettävä eri
tavalla huomiota kuin tavanomaisessa
tutkimuskaivauksessa. Monet esiin nous-
seista eettisistä kysymyksistä liittyivät juuri
näihin asioihin. Pyritäänkö yleisökaiva-
jilla korvaamaan koulutetun työnteki-
jän aiheuttamat kustannukset? Voiko
yleisökaivaus vähentää arkeologin työn ja
asiantuntemuksen arvostusta, jos kaivaus-
sesta välittyy kuva, että ”kuka tahansa” voi
tehdä kaivaustyötä? Laajemmin kysymyk-
set liittyvät siihen, keillä kaikilla on oikeus
tehdä tutkimusta ja miten sitä tehdään
arkeologisten laatuvaatimusten mukaisesti,
jos tekijänä on joku muu kuin koulutettu
ammattilainen?

Yleisökaivaus toteuttamistapana
vaikuttaa kohteen valintaan, tutkimuskysy-
myksiin ja kaivausmenetelmiin. Tutkimuk-
sellinen tavoite on myös yleisökaivaus-
sella ehdottoman tärkeä, sillä mitään
arkeologista kohdetta ei voi kaivaa ilman
sopivaa tutkimuskysymystä. Ihannetapauk-
sessa tieteelliset kysymykset muotoutuvat
sekä kohteen että yleisökaivauksen yleisen
luonteen ja tavoitteiden mukaisesti. Ylei-
sesti ottaen kivikautiset ja keskiaikaa nu-
oremmat historialliset asuinpaikat koet-
tiin kyselyvastauksissa helpoiksi ja hyviksi
yleisökaivauskohteiksi (Kuva 2). Rautakau-
tisista ja keskiaikaisista kohteita pidettiin sen
sijaan vaativina kohteina. Yleisökaivaus-
sella voidaan toisaalta tutkia myös mar-
ginaaliin jääviä arkeologisia kohteita tai
vastata kysymyksiin, joihin ei perinteisesti
arkeologian avulla ole pyritty vastaamaan.
Tällaisia ovat esimerkiksi sekoittuneiden
kerrosten löydöt tai 1900-luvun kohteet,
joita ei pidetä muinaisjäännöksinä (Banks
et al. 2018; Ikäheimo & Äikäs 2018; Väisä-
nen & Veinio 2016: 32).

Keskusteluissa nousi esiin myös,
täytyykö kaivajille riittää koko ajan
löydettävää, koska ”löytämisen ilo” on
monien osallistujien ensisijainen motiivi
yleisökaivaukseen osallistumiseksi (esim.
Siltainsuu 2012a: 77). Voiko esimerkiksi

Kuva 2. Vantaan Mårtensbyn historiallisen kylätontin yleisökaivaukset. Kuva: Andreas Koivisto/Vantaan kaupunginmuseo.

maksavia asiakkaita määrätä kaivamaan tyhjiä kerroksia tai teknisesti liian hankalia kohtia? Keskusteluissa yleisökaivauksiin usein liitetty ”löytötakuu” koettiin ongelmalliseksi, sillä se voi antaa arkeologiasta liian esinekeskeisen kuvan. Toisaalta runsaslöytöinen kohde koettiin yleisölle palkitsevammaksi ja motivoivammaksi kuin tyhjä kohde. Löytöjen ajoituksella ei monille osallistujista ole merkitystä – sen sijaan edellä mainittu ”löytämisen ilo” ja löydön asettaminen laajempaan kontekstiin on merkityksellistä (Kuva 3). Hyvillä tutkimuskysymyksillä myös vähälöytöisempien kohteiden anti voi siis olla yleisökaivajallekin merkittävä.

Työpajakeskusteluissa muistutettiin, että arkeologeilla on vastuu omasta alastaan ja muinaisjäännöksistä, mutta toisaalta myös siitä, että kulttuuriperintö

kuuluu kaikille. Vastuullista ja hyvää yleisökaivauksen suunnittelua edustavat kohteen, tutkimuskysymysten, tutkimusmenetelmien ja henkilökunnan valinta yleisökaivaukselle sopivaksi. On muistettava, että yleisökaivauksen luonne vaikuttaa myös henkilökunnan työnkuvaan, joka kaivamisen ja kenttätutkimuksen sijasta on pääosin ohjaamista ja opastamista. Arkeologeilla on myös vastuu siitä, minkälainen kuva tieteenalasta ja sen harjoittajista yleisökaivauksen myötä välittyy.

Yleisökaivauksen käytännön toteutus

Yleisökaivauksiin liittyy erityispiirteitä, jotka puuttuvat perinteisistä pelastus- ja tutkimuskaivauksista. Huolellinen suunn

Kuva 3. Nuoresta iästään huolimatta Kangasniemen yleisökaivauksilla löytynyt, sanomalehtileikkeen sisältänyt ja 1900-luvun alussa piilotettu pullo oli yleisökaivajista jännittävä löytö. Kuva: Ulla Moilanen.

nittelu, asiakaspalvelutyön taidot sekä tarvittaessa joustaminen ja yllättäviin tilanteisiin varautuminen ovat yleisökaivauksilla tärkeitä.

Kyselyjen ja keskustelun perusteella yleisökaivauskohteen valinnassa olisi hyvä ottaa huomioon kaivauspaikan saavutettavuus ja paikallinen kiinnostavuus, kohteen mahdolliset löydöt, rakenteet ja maaperä, vaadittava kaivaustekniikka sekä työturvallisuuskysymykset. Fyysisen saavutettavuuden lisäksi on hyvä punnita kohteen psyykkistä saavutettavuutta: kuinka helposti kohde ja tutkimuskysymykset aukeavat yleisökaivajille? Vaikeuttaako kohteen nykyinen tila sen ymmärtämistä? Esimerkiksi edelleen veden rannassa oleva modernilta rakentamiselta välttynyt kivi-kautinen asuinpaikka saattaa olla yleisölle saavutettavampi tutkimuskohde kuin lähiön

keskellä sijaitseva, kaupunkirakentamisen hajottama historiallinen kylätontti.

Työturvallisuuden näkökulmasta kohteessa ei saisi olla raskaita kivirakenteita tai vaaraa romahtamisesta tai putoamisesta. Kohteeksi ei pitäisi myöskään valita harvinaisia, herkkiä tai vaativia muinaisjään-
nöskohteita, joiden tutkimus vaatii poikkeuksellista tarkkuutta tai asiantuntijuutta. Näin ollen esimerkiksi ruumishaudat ovat täysin poissuljettuja yleisökaivauskohteita. Suositeltavia paikkoja eivät myöskään ole yleisten teiden välittömässä läheisyydessä olevat kohteet, joissa osallistujilla pitäisi olla Liikenneviraston vaatima tieturvakortti. Teollisuuskohteilla on otettava huomioon mahdollinen maaperän pilaantuminen ja siinä mahdollisesti olevat ihmisille myrkylliset kemikaalit.

Useiden kyselyvastausten perusteella haastavimmaksi menetelmäksi on koettu stratigrafinen yksikkökaivaus, jonka oppiminen ei välttämättä onnistu siinä lyhyessä ajassa, jonka kaivaja on paikalla. Yksikkökaivauksen ohjaaminen vaatii myös enemmän aikaa ja resursseja kaivauksen henkilökunnalta, mikä on puolestaan pois muusta yleisön opastamisesta ja heidän tarpeisiinsa vastaamisesta. Kaivaja voi myös kokea vaikeasti erottuvat yksiköt liian hankaliksi, mikä voi aiheuttaa pettymystä kaivauskokemukseen. Useimmiten tasokaivaus on koettu yleisökaivauksilla mielekkääksi, koska kaivajan on helppo seurata halutun kerrospaksuuden toteutumista (Kuva 4). Lisäksi neliömetrin tai neljän-

nesneliömetrin kaivaminen seuraavaan dokumentointitasoon on usein ollut yksittäiselle yleisökaivajalle sopiva urakka, jonka valmiiksi saaminen on ollut palkitseva kokemus. Toisaalta vastakkaisiakin kokemuksia kohteiden sopivuudesta on, sillä esimerkiksi historiallisille kaupungeille tyypilliset paksut maakerrokset ovat osoittautuneet kaupunkiarkeologisille yleisökaivauksille osallistujille helpoiksi hahmottaa (Kuva 5).

Yleisökaivaukseen osallistuvat ja käytännön kaivaustyötä tekevät henkilöt eivät ole rinnastettavissa tavallisiin työntekijöihin, vaan he ovat elämyksiä hakevia, menneisyydestä kiinnostuneita *asiakkaita*, joilta usein puuttuu pitkäaikainen

Kuva 4. Asumuspainanteen tutkimista Kierinkinkankaan yleisökaivauksella. Kuva: Sami Viljanmaa.

Kuva 5. *Aboa Vetus & Ars Novan kaupunkiarkeologiset yleisökaivaukset, joita voi seurata myös kahvilan terassilta. Kuva: Jari Nieminen/Aboa Vetus & Ars Nova.*

kokemus arkeologiasta. Yleisökaivajia ei yleensä ole koulutettu arkeologin työhön, eivätkä he kaivaustahtinsa tai kokemuksensa puolesta vastaa koulutettuja arkeologeja (esim. Koivisto 2012). Kaivamisen eteneminen on yleisökaivauksella siten hitaampaa kuin tavallisilla tutkimuskaivauksilla, mikä on otettava huomioon kaivauksen kestoa ja resurssointia suunniteltaessa. Tästä syystä pelastuskaivauksia ei ole välttämättä hyvä toteuttaa yleisökaivauksena. Jo tutkimuslupaa haettaessa on otettava huomioon mahdollisuus, ettei kaivausalueelta saada kaivettua pohjaan saakka. Vaihdohteisesti alueiden pohjaan kaivamiseen on varattava tarpeeksi arkeologien työaikaa yleisökaivauksen päättymisen jälkeen. Myös jälkitöihin on varattava aikaa, sillä asianmukainen, arkeologiseen tutkimukseen olennaisesti kuuluva dokumentointi

ja raportointi on myös muistettava, vaikka kaivauskohteena olisikin jokin muu kohde kuin kiinteä muinaisjäänne.

Henkilökunta ja kaivauksen kesto

Kyselyvastausten ja keskustelujen perusteella yleisökaivauksen kenttäosuus voi kestää viikosta koko kesään. Yleisökaivajien työpäivät olisi lähes kaikkien kokemusten mukaan hyvä suunnitella kaivaushenkilökunnan työpäiviä lyhyemmiksi, mikä antaa aikaa dokumentointiin ja täydentävään kaivamiseen. Yleisökaivauksessa tulisikin yleisesti ottaen olla tavallista tutkimuskaivausta enemmän väljyyttä ja joustamisen varaa. Tämä on huomioitava jo suunnitteluvaiheessa.

Henkilökunnan valintaan kehoitettiin useissa vastauksissa kiinnittämään huomiota, sillä yleisökaivaus vaatii työntekijöiltä positiivista, sosiaalista ja ulospäinsuuntautuvaa asennetta sekä soveltumista asiakaspalvelutyöhön. Potentiaalisille työntekijöille kehoitettiin mahdollisuuksien mukaan järjestämään haastattelu. Myös jo arkeologian opintoihin olisi hyvä lisätä sellaisia teemoja, jotka antavat valmiuksia yleisökaivauksella työskentelyyn.

Henkilökunnan roolittaminen jakoi vastauksissa jonkin verran ajatuksia. Useimpien kenttätöihin osallistuneiden omien kokemusten mukaan parhaiten yleisökaivauksella toimivaksi on havaittu tapa, jossa jokainen kaivaukseen osallistuva henkilökunnan jäsen on tarvittaessa valmis osallistumaan yleistyöhön. Kuitenkin yleisökaivausten todettiin olevan henkilökunnalle vaativia ja jopa raskaita, joten henkilökunnan työssä jaksamiseen olisi hyvä kiinnittää huomiota. Yleisökaivauksia suunnitellessa on myös huomioitava kaivauksille osallistuvien henkilöiden määrä ja suhteutettava tehtävät tämän mukaan. Mikäli kaivauksille osallistuvia henkilöitä on paljon, jää heidän ohjauksensa vähemmälle, kun taas pienessä ryhmässä on enemmän aikaa neuvoa yksittäisiä osallistujia. Yleisökaivajien määrä tuleekin suhteuttaa henkilökunnan määrään.

Varsinaisen kaivauksen lisäksi kehoitettiin myös pohtimaan sitä, miten yleisö voisi olla mukana kaivauksen suunnittelussa sekä kaivauksen jälkitöissä ja tulkintojen tekemisessä. Yleisön sitouttaminen koko projektiin laajentaa kokonaiskuvaa arkeologisesta tutkimusprosessista alusta loppuun saakka. Aboa Vetus & Ars Novassa on kokeiltu vapaaehtoisten ottamista mukaan myös kaivausten jälkitöihin löytöjen käsittelyn osalta, mistä on saatu positiivisia kokemuksia (Aalto & Mattila 2019: 57). Myös Tursiannotkon koululaiskaivauksen yhteydessä koululaiset pääsivät puhdistamaan löytöjä ja kokeilemaan löytöjen luet-

telointia valvottuna, joskin kenttäolosuhteissa (Moilanen 2018: 9). Kierikkikeskuksen järjestämällä lukiolaisten kaivauskursseilla löytöaineistoon on puolestaan perehdytetty puhdistamalla aiemmin esiin kaivettuja löytöjä jo ennen kaivaustyötä (Kuva 6).

Lapsille vai aikuisille?

Kyselyyn vastanneista puolet oli ehdottomasti sitä mieltä, että yleisökaivauksella tulee olla ikärajat, puolet taas sitä mieltä, että ikärajoja ei tarvita. Ikärajoja perusteltiin muun muassa työturvallisuuseikoilla ja sillä, ettei yleisökaivaustyö voi sisältää lasten vahtimista. Osa vastanneista oli sitä mieltä, että yleisökaivaukset eivät teknisten seikkojen vuoksi sovi alle kouluikäisille, ja lapsille ehdotettiin erillisiä käyntejä tai jotakin muuta oheistointia. Ne, jotka kokivat yleisökaivaukset myös lapsille sopiviksi, sanoivat kuitenkin, että lapsilla tulisi olla mukana osallistuva aikuinen, jonka vastuulla lapsi on. Ikärajan asettamista tärkeämpänä pidettiin näissä vastauksissa yleisesti työturvallisuudesta huolehtimista. Esimerkiksi Kierikkikeskuksen yleisökaivauksilla sopivaksi ikärajaksi on määritelty kymmenen vuotta. Alle kymmenvuotiaat kaivajat saavat osallistua kaivaustyöhön vain aikuisen kanssa, mutta tätä vanhemmat lapset myös itsenäisesti. Usein lapset kaipaavat kaivauksella enemmän ohjausta kuin varttuneemmat henkilöt, mutta toisaalta myös lapset osaavat olla tarkkoja ja ottaa ohjeita hyvin vastaan. Aboa Vetus & Ars Novassa on tehty kaupunkiarkeologisen kohteen yleisökaivauksia lasten kanssa jo 15 vuoden ajan. Lasten kanssa työskennellessä erityisen tärkeää on lapsille sopivan kaivausalueen ja tekemisen tavan valinta. Esimerkiksi pelkkä kaivetun maan seulominen voi olla lapsista äärimmäisen kiehtovaa.

Koululaiset ovat merkittävä yleisökaivauksille osallistuva ryhmä. Etenkin

Kuva 6. Tutkimusapulainen Inga Nieminen opastaa Nurmon lukion kaivauskurssiryhmää löytöjen puhdistamisessa Kierikissä. Kuva: Sami Viljanmaa.

Suomen Kulttuurirahaston Mullankaivajat-hanke on kasvattanut ympäri Suomea järjestettävien koululaiskaivausten määrää. Koululaiskaivauksilla on yleensä myös koulun suunnasta tulevia kasvatuksellisia tavoitteita ja toisaalta opettajien tarjoama resurssi apuna lasten valvomisessa. Arkeologia sopii hyvin koulujen nykyiseen ilmiölähtöiseen opetussuunnitelmaan, joka kannustaa monimuotoiseen yhteistyöhön myös koulun ulkopuolella. Arkeologisen työskentelyn avulla voi hahmottaa, miten tutkimustieto muodostuu ja lähestyä monimutkaisia ilmiöitä konkreettisten, fyysisten esimerkkien avulla. Suurimpia haasteita kouluyhteistyölle asettaa arkeologisten kaivausten sijoittuminen pääasiassa kesäkauteen.

Kierikkikeskuksessa on toteutettu toistakymmentä vuotta usean päivän mittaisia lukiolaisten kaivauskursseja, joiden aikana kaivaukseen lisäksi tutustutaan lähi-seudun muinaisjäänneksiin ja jonkin verran kaivauksen jälkitöihin. Nämä kurssit ovat olleet oppilaille vapaavalintaisia, mikä on näkynyt erityisesti siinä, että osallistujat ovat olleet valmiiksi kiinnostuneita arkeologiasta ja motivoituneita oppimaan. Myös koululaiselle suunnatuissa kaivaushankkeissa olisi tärkeä tavoitella toiminnan jatkuvuutta. Parhaassa tilanteessa kaivauksia voidaan toteuttaa säännöllisin väliajoin. Suuntaamalla kaivaukset tietyille luokka-asteille saavutetaan mahdollisimman laaja kattavuus ja vaikuttavuus. Keskittämällä kaivaus ainoastaan kahdelle tai kolmelle luokka-asteelle kaivauksia ei kuitenkaan

tarvitse välttämättä järjestää joka vuosi. Raisiossa koululaiskaivausten kohderyhminä ovat alusta alkaen olleet viidensien ja kuudensien luokkien oppilaat. Ensimmäiset koululaiskaivaukset järjestettiin toukokuussa 2003 ja seuraavat vuosina 2011, 2015 ja 2019. Kaivaukset ovat Raisiossa tarjonneet yli tuhannelle oppilaalle mahdollisuuden tutustua arkeologiaan omin käsin (esim. Näränen & Luoto 2005).

Sekä yleisö- että koululaiskaivaukset ovat yksilöllisiä hankkeita, joiden toteuttamistavat ja tavoitteet vaihtelevat. Siinä missä Raisiossa oli tavoitteena antaa mahdollisimman monelle koululaiselle mahdollisuus tutustua arkeologiaan, on Vantaalla haluttu panostaa oppimiseen pienemmässä ryhmässä. Vantaalla on kahden koululuokan kanssa toteutettu luentoja, ryhmätöitä, tutkimusalueen metallinilmaisinkartoitus, kaivaus ja loppukatselmus työn tuloksista (Terävä et al. 2019). Tällä tavalla koululaiset ovat saaneet kuvan tutkimusprosessista kokonaisuudessaan.

Vaikka kaivaustoiminnan jatkuvuus on havaittu tavoiteltavaksi seikaksi, on tavoitteen saavuttaminen silti usein haastavaa. Käytännössä jatkuvuus vaatii tavallisesti vakituksessa työssä olevan arkeologin, jonka työaika riittää yleisökaivauksen suunnitteluun ja järjestämiseen. Yleisökaivaukset vaativat paljon voimavaroja niin suunnittelun, toteuttamisen, tiedottamisen kuin jälkitöiden osalta. Siksi myös yksittäiset kaivaukset on syytä suunnitella huolella. Jatkuvien koululaiskaivausten järjestämisen vaihtoehtona voi olla esimerkiksi kouluissa kiertäminen ja arkeologiasta kertominen, tai muunlaisen mielekkään toiminnan tarjoaminen (vrt. Koivisto 2016).

tävistä tutkimuskaivauksista lyhyempiin, esimerkiksi päivän tai viikon kestäviin yleisötapahtumiin. Yleisökaivaus voi olla myös osa laajempaa kaivaushanketta. Yleisökaivauksen luonne määrittää osallistaan myös sen, peritäänkö siihen osallistujilta maksu.

Maksullisia yleisökaivauksia kannatti hieman yli puolet kyselyyn vastanneista. Maksua pyytäneet tahot kertoivat aina löytäneensä asiakkaita. Joissain tapauksissa maksullisuutta perusteltiin kaivauksen rahoittamisella. Maksun keräämisen mahdollisuus ja mielekkyys kuitenkin riippuu kaivauksen toteuttavasta tahosta, kaivauskohteesta ja hankkeen tavoitteista. Maksullisuus voi rajata osallistujia, mutta toisaalta se sitouttaa kaivajat saapumaan paikalle. Oma kysymyksensä on se, missä määrin kaivauksen osallistumismaksujen tulisi olla osa kaivauksen varsinaista rahoitusta. Kerättyjen maksujen käyttötarkoitus olisikin hyvä tehdä näkyväksi. On myös syytä pohtia, voidaanko yleisöltä kerättyjä maksuja käyttää kohdennetusti ”mihin tahansa” ja onko yleisöllä erilaiset odotukset osallistuessaan kaivaukseen maksavina asiakkaina ja kuinka nämä odotukset täytetään. Oli kyse sitten maksullisista tai maksuttomista yleisökaivauksista, on järjestäjien hyvä olla perillä tapahtumien järjestämiseen liittyvästä lainsäädännöstä esimerkiksi vakuutusten osalta. Lisäksi kaivauksella olisi hyvä olla pelastussuunnitelma sekä tarvittavat perustaidot mahdollisten ensiapua vaativien tilanteiden varalta. Osallistujilta olisi myös hyvä kysyä tahdikkaasti mahdollisista sairauksista tai muista seikoista, joiden tietämisestä on hyötyä mahdollisissa ensiaputilanteissa.

Maksullinen vai ilmainen kokemus?

Termi yleisökaivaus pitää sisällään hyvin monenlaisia tapahtumia koko kesän kes-

Kohti kansalaistiedettä?

Kuten johdannossa esitettiin, yleisöarkeologian terminologia ei ole vakiintunutta ja siitä tarvitaan vielä lisää keskustelua ja tut-

kimusta. Kaivausten tai kenttätöiden lisäksi yleisöarkeologia voi sisältää muutakin toimintaa, kuten asiantuntijaluentoja, näyttelyitä ja tapahtumia (ks. esim. Svanberg & Wahlgren 2007). Yleisöarkeologiassa suuri yleisö ei kuitenkaan välttämättä ole pelkästään informaatiota vastaanottava taho. Ihmisillä voi olla aktiivinen rooli, jolloin yleisöarkeologia lähestyy kansalaistiedettä. Kansalaistieteen harjoittajaksi voidaan määritellä henkilö, joka jollakin tavalla osallistuu tieteellisen tiedon keräämiseen ja tuottamiseen (Smith 2014: 750). Esimerkkinä Suomessa parhaillaan tehtävästä arkeologisesta kansalaistieteestä voidaan mainita SuALT-projektin tekeillä oleva metallinetsinlöytöjen tietokanta, jota metallinetsijät itse voivat täydentää (Wessman et al. 2019) sekä Pirkanmaan maakuntamuseosta liikkeelle lähtenyt Adoptoi monumentti -toiminta, jossa muinaisjäännösten adoptioijat vastaavat itse kohteen hoitamisesta ja laajemmasta hyödyntämisestä (Nissinaho & Soininen 2014). Maailmalla tärkeänä on pidetty myös sitä, että yleisö voi osallistua arkeologisten tulkintojen tekemiseen, sillä tämän on katsottu lisäävän aineistojen arvostamista ja ymmärrystä (Kador & Ruffino 2016; ks. käytännössä kokeilluista esimerkeistä myös Moilanen 2018).

Eettisiä periaatteita kansalaistieteelle eli ei-ammattilaisten osallistumiselle tieteelliseen tutkimukseen on pohdittu tieteen kentällä laajasti, myös Suomessa, vaikkakaan ei vielä juuri arkeologian piirissä. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja *Open Knowledge Finlandin* Avoin kansalaistiede -hankkeen lopputuloksena laadittiin Kansalaistieteen toimenpidesuosituksat (*Open Knowledge Finland*, 2017), jotka toimivat hyvänä ohjenuorana myös yleisökaivauksia suunniteltaessa. Jokaisen yleisökaivauksia suunnittelevan olisi hyvä tutustua myös ECSA:n (*European Citizen Science Association*) laatimaan ohjeistukseen Kansalaistieteen kymmenestä periaatteesta (ECSA 2017). Sekä tutkijoiden että maallikoiden oikeu-

det ja velvollisuudet kaivauksella on hyvä määritellä tarkkaan. Yksi hyvä tapa on esimerkiksi laatia vapaaehtoistyöntekijän tai yleisökaivajan säännöt tai sopimus, jonka molemmat osapuolet allekirjoittavat (Laine 2018).

Tampereella ja Turussa käytyjen keskustelujen sekä kyselyvastausten pohjalta voidaan todeta, että Suomessa tarvitaan lisää yleisökaivausten kehittämiseen tähtääviä julkaisuja, tapaamisia ja keskustelua. Jatkuvuus yleisökaivauksissa on havaittu tärkeäksi seikaksi, mutta systemaattinen pitkän aikavälin seuranta ja tutkimus yleisökaivaustoiminnan vaikuttavuudesta on toistaiseksi vielä tekemättä. Yleisökaivauksiin liittyviä eettisiä seikkoja voisi myös pohtia laajemmin. Koska yleisökaivaustoiminta on joka tapauksessa vakiintunut osaksi suomalaista arkeologiaa ja se selvästi eroaa perinteisistä tutkimus- ja pelastuskaivauksista, olisi myös Museoviraston arkeologisissa laatuvaatimuksissa hyvä olla yksi yleisökaivauksia käsittelevä luku.

Yleisökaivaus on parhaimmillaan onnistunutta tiedeviestintää, joka herättää yleisön mielenkiinnon tutkimusta kohtaan. Se vaatii, kuten kaikki viestintä, riittäviä resursseja toteutuakseen. Avoin tiede ja arkeologian yhteiskunnallisen merkityksellisyyden kasvattaminen edellyttävät ammattilaisilta jatkuvaa panostamista yleisötyöhön. Tämä puolestaan vaatii lisää keskustelua sekä kehittämistä koulutusta tieteenalan sisällä.

Bibliografia

Painamattomat lähteet

- Aalto, I. & Mattila, E. 2019. *Turku II/1/3, Retigin tontti. Kaupunkiarkeologinen kaivaus 2018*. Aboa Vetus & Ars Nova.
- Knuutinen, T., Haggrén, G., Holappa, M. & Terävä, E. 2016. *Raasepori Slottsmalmen. Kaivauskertomus 2016*. Museovirasto.
- Koivisto, R. 2012. Kaivauskurssi ja arkeologiset yleisökaivaukset Mårtensbyssä, Lillasin tontilla heinäkuussa 2012. Liite kaivausraportissa Koivisto, A., Väisänen, R., Heinonen, T., Terävä, E. & Karimo, A. 2013. *Vantaan Mårtensbyn Lillaksen arkeologiset tutkimukset vuonna 2012*. Vantaan kaupunginmuseo.
- Siltainsuu, J. 2012a. *Voimavara vai uhka? Yleisön ja asiantuntijan kohtaaminen yleisökaivauksella*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Arkeologia.
- Terävä, E. & Väisänen, R. & Salonen, N. 2019. *Vantaa Dickursby (Jokirannan koulu) arkeologinen tutkimus 9.5–17.5.2019*. Vantaan kaupunginmuseo.

Verkkoaineistot

- ECSA (European Citizen Science Association), 2017. Kansalaistieteen kymmenen periaatetta. https://ecsa.citizen-science.net/sites/default/files/ecsa_ten_principles_of_cs_finnish.pdf (Luettu 15.7.2018)
- Koivisto, A. 2016. *Munkkeja ja merirosvoja – kotiseutuhistoriaa koululaisille*. <http://muistaakseni.blogspot.com/2016/10/munkkeja-ja-merirosvoja.html> (Luettu 15.8.2019)
- Laine, H. 2018. *Vastuullinen kansalaistiede*. <https://www.vastuullinentiede.fi/fi/tutkimusty%C3%B6/vastuullinen-kansalaistiede> (Luettu 7.8.2019)
- Open Knowledge Finland, 2017. *Avoin kansalaistiede -projektin toimenpidesuosituks*. <https://drive.google.com/file/0B0Ei0R6HfXILb3QwNndEQzNWbFk/view> (Luettu 2.8.2019)

- Suomen Kulttuurirahasto, 2019. Mullankaivajat. <https://skr.fi/apurahat/elokuun-haku/mullankaivajat> (Luettu 19.8.2019)
- Tieteen termipankki, 2019. Yhteisöarkeologia. <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Arkeologia: yhteisöarkeologia>. (Luettu 7.8.2019)

Tutkimuskirjallisuus

- Aalto, I. 2011. Yleisöarkeologiaa Korpholmenilla. *Arkeologia NYT!* 2/2011: 14–15.
- Autere, K., Korhonen, H. & Krappala K. 2018. Arkeologiaa pedagogisesti – Mullankaivajat Kontiolahdella. *Muinaistutkija* 4/2018: 2–9.
- Banks, I., Koskinen-Koivisto, E. & Seitsonen, O. 2018. Public engagements with Lapland's Dark Heritage: Community archaeology in Finnish Lapland. *Journal of Community Archaeology & Heritage* Vol. 5 2018(2): 128–137.
- Enqvist, J. 2016. *Suojellut muistot. Arkeologisen perinnön hallinnan kieli, käsitteet ja ideologia*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Holtorf, C. 2016. *Archaeology is a Brand! The Meaning of Archaeology in Contemporary Popular Culture*. Oxon: Routledge.
- Ikäheimo, J. & Äikäs, T. 2018. Hanging tree as a place of memories – Encounters at a 1916 execution site. *Journal of Community Archaeology & Heritage*, Vol. 5 2018(3): 166–181.
- Kador, T. & Ruffino, J. 2016. Teletubbylandscapes: Children, Archaeology and the Future of the Past. S. Koerner & I. Russell (toim.) *Unquiet Pasts: Risk Society, Lived Cultural Heritage, Re-designing Reflexivity*. Oxon: Routledge.
- Koivisto, L. 2015. Yhteisöllistä arkeologiaa Euran Kauttualla. *Arkeologipäivät 2014: Eettiset kysymykset arkeologiassa | Yhteisöarkeologia*: 48–55. Helsinki: Suomen arkeologinen seura.
- Lack, K. 2014. *Past in Mind: A Heritage Project and Mental Health Recovery*. Bromyard: Bromyard & District Local History Society.
- Laine, A. & Aalto, I. 2011. "Jag har hittat en släkting!" Yleisökaivaukset Kruunupyysä. *SKAS* 3/2011: 27–34.
- Leskinen, S. & Pesonen, P. 2008. *Vantaan esihistoria*. Vantaa: Vantaan kaupunki.

- Majantie, K. 2010. Tiedottamisen tärkeydestä ja haasteista arkeologisilla kaivauksilla. *Varhainen Turku. Turun museokeskuksen raportteja* 22: 141–154. Turku.
- Majantie, K. & Ikäheimo, M. 2007. Havainnollistavaa, eläytyvää ja opastavaa arkeologiaa koululaisille. *HIT – History in Turku: Tietoja, taitoja ja löytöjä*: 66–68. Turku.
- Marshall, Y. 2002. What is community archaeology? *World Archaeology* Vol. 34(2): 211–219.
- Matsuda, A. 2004. The Concept of ‘the Public’ and the Aims of Public Archaeology. *Papers from the Institute of Archaeology* 15: 90–97.
- Mikkola, E. 2010. Yleisölle avoimen tutkimuskaivauksen haasteet, toiveet ja todellisuus. *Arkeologipäivät 2009. Arkeologian haasteet | muinainen yksilö*: 32–36. Helsinki: Suomen arkeologinen seura.
- Moilanen, U. 2018. Yleisöarkeologiaa Pirkkassa - Kokemuksia Tursiannotkon yleisö- ja koululaiskaivaukselta 2017. *Pirkanmaan maakuntamuseon julkaisuja*. https://issuu.com/vapriikki/docs/tursiannotko_yleiso-kaivaus_raportti (Luettu 20.9.2019)
- Moilanen, U. & Näränen, N. 2018. Osallistavaa arkeologiaa Kangasniemellä. *Arkeologia NYT!* 1/2018: 22–25.
- Nissinaho, A. & Soininen, T.-L. 2014. Adopt a Monument – social meaning from community archaeology. J. Lea & S. Thomas (toim.) *Public Participation in Archaeology*: 175–182. Woodbridge: Boydell & Brewer.
- Näränen, J. & Luoto, K. 2005. Pedagogiikkaa Papinkalliolla. Ala-asteen oppilaat muinaisjäännöstä tutkimassa. V. Immonen & M. Haimila (toim.) *Mustaa valkoisella. Ystäväkirja arkeologian lehtori Kristiina Korkeakoski-Väisäselle*: 164–168. Vantaa: Turun yliopisto, arkeologia.
- Pihlman, S. 2010. Käsitettävää arkeologiaa keskellä kaupunkia. *Varhainen Turku. Turun museokeskuksen raportteja* 22: 155–164. Turku.
- Pihlman, S. & Muhonen, T. 2007. Museopedagogiikkaa ja tiedonvälitystä. Arkeologit lähestyvät yleisöä kaivauksen äärellä. *HIT – History in Turku: Tietoja, taitoja ja löytöjä*: 62–64. Turku.
- Ruohonen, J. 2017. Arkeologiapedagogiikka – kasvatustieteen osa-alue vai käytännön museotyötä esihistorian parissa? *Muinaistutkija* 4/2017: 2–18.
- Schadla-Hall, T. 1999. Editorial: public archaeology. *European Journal of Archaeology* 2(2): 147–158.
- Siltainsuu, J. 2012b. Arkeologikeskeisyydestä kohti yleisökeskeisyyttä. *Muinaistutkija* 3/2012: 29–35.
- Siltainsuu, J. 2013. Arkeologinen kaivaus kulttuuriperinnön oppimisympäristönä. *Arkeologipäivät 2012. Suomen muinaismuistolaki 50 vuotta: vetreä keski-ikäinen vai raihmainen vanhus | Arkeopeda – opetusta, opastusta, oppimista*: 34–37. Helsinki: Suomen arkeologinen seura.
- Simpson, F. 2008. Community Archaeology under Scrutiny. *Conservation and Management of Archaeological Sites* 10(1): 3–16.
- Smith, M. L. 2014. Citizen Science in Archaeology. *American Antiquity* 79(4): 749–762.
- Svanberg, F. & Wahlgren, K. H. 2007. *Publik arkeologi*. Lund: Statens historiska museum
- Viljanmaa, S. 2015. Kymmenen vuotta Kierikin yleisökaivauksia. *Hiisi* 2/2015: 22–28.
- Väisänen, E. & Veinio, J. 2016. Helsingin Rastilasta löydettyä. Nykyajan arkeologiaa leirintäalueella. *SKAS* 1/2016: 30–38.
- Wahlqvist, S. 2018. Muinaisjäännökset Eurassa - ongelmasta kehittämiskohteeksi. P. Häkälä, R. Niskanen & A.-R. Vadén (toim.) *Vaikuttava kulttuuriympäristö. Lahden kaupungin museon tutkimuksia* 34: 50–56. Turku.
- Wessman, A., Thomas, S., Rohiola, V., Koho, M., Ikkala, E., Tuominen, J., Hyvänen, E., Kuitunen, J., Parviainen, H. & Niukkanen, M. 2019. Citizen Science in Archaeology: Developing a Collaborative Web Service for Archaeological Finds in Finland. J. Jameson & S. Musteață (toim.) *Transforming Heritage Practice in the 21st Century: Contributions from Community Archaeology*: 337–352. Springer.
- Wickholm, A. 2007. Millaisen kuvan sanomalehdet antavat arkeologiasta? *Arkeologipäivät 2006. Arkeologi(a) ja media. | Mikä on muinaisjäännös?*: 27–33. Helsinki: Suomen arkeologinen seura.

Ulla Moilanen on Turun yliopiston tohtori-koulutettava ja projektitutkija. Hänellä on runsaasti kokemusta arkeologian popula-risoinnista, yleisökaivauksista sekä arkeo-logian harrastajien ja metallinetsijöiden kanssa toimimisesta.
ummoil@utu.fi

Janna Jokela työskentelee museolehtorina ja arkeologina turkulaisessa Aboa Vetus & Ars Nova -museossa, missä hän on tehnyt pitkään työtä yleisöarkeologian parissa.
janna.jokela@aboavetusarsnova.fi

Jenni Siltainsuu työskentelee Espoon kau-punginmuseossa museolehtorina ja arkeo-logina.
jenni.siltainsuu@espoo.fi

Ilari Aalto työskentelee arkeologina Aboa Vetus & Ars Nova -museossa.
ilari.aalto@aboavetusarsnova.fi

Andreas Koivisto on Vantaan kaupungin-museon arkeologi, joka on palkittu teke-mästään monipuolisesta arkeologian popu-larisointityöstä.
andreas.koivisto@vantaa.fi

Sami Viljanmaa työskentelee museolehto-rina Oulun Museo- ja tiedekeskus Luup-piin kuuluvassa Kierikkikeskuksessa. Hän on johtanut yleisökaivauksia Kierikinkan-kaan kivikautisella asuinpaikalla vuosittain vuodesta 2006 lähtien.
sami.viljanmaa@gmail.com

Jari Näränen työskentelee arkeologina Rai-sion museo Harkossa. Hän on järjestänyt useita koululaisille suunnattuja esihistoriaa elävöittäviä tapahtumia ja työpajoja sekä arkeologisia kaivauksia Raisiossa vuodesta 1996 alkaen.
jari.naranen@raisio.fi